

Doktori (PhD) értekezés tézisei

**Családi tényezők összefüggései a pályaidentitással és
párkapcsolati elköteleződéssel készülő felnőtté idején**

Asztalosné Elekes Szende

Témavezető: Páskuné Dr. habil. Kiss Judit

DEBRECENI EGYETEM

Humántudományok Doktori Iskola

Debrecen, 2024

Tartalomjegyzék

Elméleti háttér	3
A kutatás célkitűzései, hipotézisek.....	4
Vizsgálati módszer	7
Minta, mérőeszközök	7
Statisztikai módszerek	7
Az értekezés tudományos eredményei	9
A Párkapcsolati Elköteleződéssel kapcsolatos Vélekedések Kérdőív kialakítása	9
Demográfiai változók összefüggései az identitásállapotokkal.....	10
A pályaidentitás és párkapcsolati elköteleződési hajlandóság összefüggései	11
Családi tényezők összefüggései a pályaidentitással és párkapcsolati elköteleződési hajlandósággal	12
Szakirodalom.....	15
Publikációs lista.....	23

Elméleti háttér

Napjainkban annak a jelenségnek lehetünk tanúi, hogy a felnőtté válás, a felnőttkorra jellemző elköteleződések kitolódnak a húszas évek végéig, harmincas évek elejéig a posztindusztriális társadalmakban (Erikson, 1968; Arnett, 2000). Erre a jelenségre különböző fogalmakkal utalnak a szakirodalomban, úgy mint posztadoleszcencia kora (Somlai, 2007), készülődő felnőttég (Arnett, 2000), kapunyitási pánik (Robbins és Wilner, 2001) stb., hangsúlyozva az életszakaszban rejlő lehetőségeket és kihívásokat. Mindegyik megközelítés kiemeli, hogy az identitáskeresés, exploráció elhúzódásának, az identitás megkérdőjeleződésének központi jelentősége van ebben az életszakaszban, ezért úgy véljük, hogy a Marcia által kidolgozott identitásparadigma, amely megkülönbözteti a diffúzió, korai zárás, moratórium, valamint érett identitás állapotát (Marcia, 1966) alkalmas lehet a fiatal felnőttkori identitásalakulás, elköteleződések vizsgálatára is.

A felnőtté válás két fontos pillére az elköteleződés képessége szakmai és magánéleti téren egyaránt (Erikson, 1968; Levinson, 1978; Kopp és Kovács, 2006 stb.); a fiatal felnőttek lehorgonyzási nehézségei egyaránt megnyilvánulnak mindkét területen. A szakmai identitással ellentétben tudomásunk szerint jelenleg nem áll rendelkezésre olyan mérőeszköz, amely kimondottan a fiatalok párkapcsolati formákról, párkapcsolati elköteleződésről alkotott elképzelését vizsgálná.

A háttérben álló társadalmi változások mellett többen rámutatnak arra, hogy a származási család bizonyos jellemzői, a szülő-gyerek kapcsolat sajátosságai is segíthetik vagy gátolhatják az identitáskeresés folyamatát (Waterman, 1999b; Kroger és Marcia, 2007 stb.). Munkánkban a családi tényezők közül a származási családi háttér (kétszülős vagy egyszülős), a Baumrind (1991) által leírt nevelési stílusok (tekintélyelvű, irányító, engedékeny), valamint a szülőkhöz fűződő kötődés szerepére fókuszáltunk. A családi tényezők és identitásfejlődés összefüggéseit feltáró kutatások nagy része serdülőkorúakat vagy főiskoláskorúakat vizsgált. Az eddig vizsgálatok alapján körvonalazódtak bizonyos összefüggések az említett családi tényezők és identitás összefüggéseit illetően, de az eredményekben számos ellentmondást találunk.

A kutatás célkitűzései, hipotézisek

Főbb kutatási célkitűzések

- a pályaidentitás és párkapcsolati elköteleződési hajlandóság összehasonlító vizsgálata a készülődő felnőtt korosztály esetén;
- ebből fakadóan egy olyan mérőeszköz kialakítása, amely alkalmas a készülődő felnőttek párkapcsolati formákra vonatkozó vélekedéseinek, elköteleződési hajlandóságának vizsgálatára az identitásparadigma segítségével;
- bizonyos családi tényezők – mint a származási családi háttér, a szülői nevelési stílusok, valamint a szülőkhöz fűződő kötődés – összefüggéseinek feltárása a pályaidentitással és párkapcsolati elköteleződési hajlandósággal ebben az életszakaszban (Kroger és Marcia, 2011; Waterman, 1999 stb).

Az első vizsgálat célja a Párkapcsolati Elköteleződéssel kapcsolatos Vélekedések Kérdőív (PEVK) kidolgozása, és konstruktumvaliditásának vizsgálata.

H1: A skála belső struktúráját négy faktor határozza meg a Marcia-féle négy identitásállapotnak megfelelően.

H2: A PEVK faktorai és a kötődési stílusok között összefüggést várunk (Arseth és mtsai, 2009; Sheng, 2014):

H2/a.: a biztonságos kötődési stílus pozitív összefüggést mutat az elért identitással és korai zárással, és negatív összefüggést a moratóriummal és identitásdiffúzióval;

H2/b.: az elkerülő kötődési stílus pozitív összefüggést mutat az identitásdiffúzióval;

H2/c.: az ambivalens kötődés pozitív összefüggést mutat a moratóriummal.

H3: A PEVK faktorai és az Élet Értelme Kérdőív faktorai között összefüggést várunk (Kiang és Fuligni, 2010):

H3/a.: az élet értelmének jelenléte pozitív összefüggésben áll az elköteleződésre épülő identitásállapotokkal (elért identitás, korai zárás), illetve negatív összefüggésben az identitásdiffúzióval és moratóriummal.

H3/b.: az élet értelmének keresése pozitív összefüggésben áll a moratóriummal.

H4: Az elért identitás pozitív kapcsolatban van az élettel való elégedettséggel, míg az identitásdiffúzió negatív összefüggésben áll ugyanezzel (Schwarz, 2011, 2013).

H5: Az életkor előrehaladtával a moratórium, valamint az identitásdiffúzió csökken, míg az elért identitás állapota növekedést mutat (Waterman, 1985, 1999a).

H6: Az egyedülállók esetén magasabb a moratórium szintje, mint a párkapcsolattal rendelkezők esetén, továbbá az együtt élők esetén magasabb a diffúzió és alacsonyabb lesz a korai zárás szintje.

H7: A rendszeres vallásgyakorlók esetén magasabb az elért identitás, valamint a korai zárás szintje, és alacsonyabb az identitásdiffúzió, valamint moratórium állapota (Markstrom, 1999).

A második vizsgálat célja a származási családi háttér (kétszülős-egyszülős) és szülői nevelési stílusok pályaidentitással és elköteleződési hajlandósággal való összefüggéseinek feltárása.

H1: Az életkorral növekszik az érett pályaidentitás, az identitásdiffúzió, illetve a párkapcsolati elköteleződés halogatása pedig csökken (Waterman, 1985). Az életkor alapján a Moratórium faktoron kirajzolódik a kapunyitási krízis jelensége (Lisznyai, 2010; Vida, 2010).

H2: A pályaidentitás és a párkapcsolati elköteleződési hajlandóság nincs összefüggésben egymással (Waterman, 1999b; Luyckx, 2006a).

H3: Az egyszülős családi háttér a párkapcsolati elköteleződési hajlandóság alacsonyabb szintjével társul, de nincs összefüggésben a pályaidentitással (Feng és mtsai, 1999).

H4: A szülők nevelési stílusa, valamint a párkapcsolati elköteleződési hajlandóság és pályaidentitás között együttjárást várunk:

H4/a: a szülők irányító nevelési stílusa pozitív összefüggést mutat a fiatal felnőttek párkapcsolati elköteleződési hajlandóságával és az érett pályaidentitással.

H4/b: a szülők tekintélyelvű nevelési stílusa pozitív összefüggést mutat a korai zárás állapotával.

H4/c: a szülők engedékeny nevelési stílusa pozitív együttjárást mutat a diffúz identitásállapottal szakmai téren és az elköteleződés halogatásával párkapcsolati téren (Berzonsky, 2004).

A harmadik vizsgálat célja feltárni a szülői nevelési stílusok, a szülőkhöz fűződő kötődés, valamint a pályaidentitás és párkapcsolati elköteleződési hajlandóság közötti összefüggéseket.

H1: Feltételezzük, hogy a szülői nevelési stílusok összefüggésben vannak az identitásállapottal:

H1/a: az irányító nevelési stílus pozitív összefüggésben van az Elért identitás, a Korai zárás, valamint a Családi mintakövetés faktorokkal;

H1/b: az engedékeny nevelési stílus pozitív összefüggésben van a Diffúzió, valamint az Elköteleződés halogatása faktorokkal;

H1/c: a tekintélyelvű nevelési stílus szintén pozitívan összefügg a Diffúzió és az Elköteleződés halogatása faktorokkal (Berzonsky, 2004; Elekes és mtsai, 2018).

H2: A szülői nevelési stílusok és a szülőkhöz fűződő kötődés dimenziói között összefüggést várunk:

H2/a: az irányító, valamint engedékeny nevelési stílus egyaránt negatív összefüggésben áll a szülőhöz fűződő szorongással és elkerüléssel, vagyis biztonságos kötődési mintázattal társulnak;

H2/b: a tekintélyelvű nevelési stílus pozitív összefüggést mutat a kötődési szorongással és elkerüléssel; vagyis bizonytalan kötődési mintázattal társul (Quintana és Lapsley, 1987; Ratner, 2014).

H3: A szülőkhöz fűződő kötődés dimenziói összefüggésben vannak az identitásállapotokkal:

H3/a: az anyához és apához fűződő kötődési szorongás és elkerülés negatív összefüggésben állnak az Elért identitás, a Korai zárás, valamint a Családi mintakövetés faktorokkal;

H3/b: az anyához és apához fűződő kötődési szorongás és elkerülés pozitív összefüggésben áll a Moratórium és Diffúzió faktorokkal, valamint a PEVK Elköteleződés halogatása és Keresés és kétség faktoraival (Sheng, 2014; Arseth és mtsai, 2009);

H4: A szülővel kapcsolatos kötődési szorongás és elkerülés mediálja a kapcsolatot a szülői nevelési stílusok és az identitásállapotok között (Ratner, 2014).

Vizsgálati módszer

2016 és 2019 között három empirikus vizsgálatot végeztünk. Az önkitöltős kérdőívcsomagot online felületeken tettük elérhetővé, a vizsgálati személyeket ún. hólabda-módszer segítségével értük el.

Minta, mérőeszközök

Az *első vizsgálatban* a mintát 19–29 év közötti nem házas személyek alkották ($n = 405$, 46% férfi, $M = 23$ év). A Melgosa Pályaidentitás Skála struktúráját követve kidolgoztuk a Párkapcsolati Elköteleződéssel kapcsolatos Vélekedések Kérdőívet (továbbiakban: PEVK). A konstruktumvaliditás vizsgálata céljából a Felnőtt Kötődési Kérdőívet (Collins és Read, 1990), a Élet Értelme Kérdőívet (Steger és Frazier, 2006; Martos és Konkoly-Thege, 2012), Élettel való Elégedettség Skálát (Diener és mtsai, 1985; Martos és mtsai, 2014), valamint a vallásosság mutatóit alkalmaztuk.

A *második vizsgálatban* a szülői nevelési stílusok ill. a származási családi háttér összefüggéseit vizsgáltuk az identitásállapotokkal, 19–29 évesek mintáján ($n = 219$, 22,8% férfi, $M = 24$ év). A kérdőívcsomag a demográfiai adatok, valamint a vallásosságra és származási családra vonatkozó adatok mellett tartalmazta a Szülői Autoritás Kérdőívet (Buri, 1991; Makkos, 2017), a Párkapcsolati Elköteleződéssel kapcsolatos Vélekedések Kérdőívet (Elekes és mtsai, 2017), valamint a Melgosa Pályaidentitás Skála fiatal felnőttekre adaptált változatát (Melgosa, 1987; András, 1995).

A *harmadik vizsgálatban* a nevelési stílusok ill. a szülőkhöz fűződő kötődés összefüggéseit vizsgáltuk az identitásváltozókkal ($n = 200$, férfi 36%, $M = 24$ év). A kérdőívcsomag a demográfiai adatok és a vallásosság mutatói mellett tartalmazta a Szülői Autoritás Kérdőívet, a Melgosa Pályaidentitás Skálát, a Párkapcsolati Elköteleződéssel kapcsolatos Vélekedések Kérdőívet, valamint a Közvetlen kapcsolatok élményei kérdőív apára és anyára vonatkozó alskáláját (Fraleigh és mtsai, 2011, Jantek és Vargha, 2016).

Statisztikai módszerek

Az adatok feldolgozása érdekében az SPSS programot használtam.

A PEVK faktorstruktúrájának vizsgálatára feltáró faktoranalízist, főkomponens-elemzést alkalmaztam Varimax-forgatással. A kérdőívek megbízhatóságának tesztelésére belsőkonzisztencia-mutatókat vizsgáltam. A változók közötti együttjárás vizsgálatához Pearson-korrelációt, a csoportátlagok összehasonlítása érdekében független mintás t próbát, és egyváltozós varianciánálízist (ANOVA) alkalmaztam. Az ANOVA post hoc elemzését

Tukey-féle korrekcióval végeztem. A normalitás sérülései miatt a változók közötti összefüggéseket nemparametrikus tesztekkel is ellenőriztem (Spearman-korreláció, Mann-Whitney, Kruskal-Wallis teszt). A PEVK dimenziói mentén létrehozott csoportok kialakításához kétlépcsős klaszterelemzést végeztem. A klaszterek és az egyes minőségi változók (nem, családi állapot, vallásosság) közötti összefüggések vizsgálatára khi-négyzet próbát alkalmaztam.

A családi tényezők identitásra gyakorolt hatásának vizsgálatához egyszerű, illetve többváltozós lineáris regresszióelemzést végeztem. A szülői nevelési stílusok, szülőkhöz fűződő kötődés, valamint identitás vizsgálata érdekében mediációs elemzést végeztem a Hayes Process segítségével, feltételezve, hogy a kötődés mediálja a kapcsolatot a nevelési stílusok és identitás között.

Az értekezés tudományos eredményei

A Párkapcsolati Elköteleződéssel kapcsolatos Vélekedések Kérdőív kialakítása

A feltáró faktoranalízis eredménye

A kérdőív kidolgozásához a Pályaidentitás Skála (Melgosa, 1987; András, 1995) tételi szolgálta alapul. A mérőeszköz célja vizsgálni, hogy még nem házasságban élő személyek mennyire alaposan gondolkodnak azon, mi az általuk vágyott párkapcsolati forma, vagy sodródna egyik napról a másikra, készek-e a jövőbeni elköteleződésre, és ha igen, milyen motivációból: családi minták hatására, vagy egyéni megfontolás következtében.

A főkomponens-elemzés négy faktor jelenlétét tárta fel, ezek közül három megbízhatósága a jótól a kitűnőig terjed. Az *Elköteleződés halogatása* faktor ($\alpha = 0,864$) az identitásparadigma alapján megfeleltethető az identitásdiffúzióknak, a *Családi mintakövetés* ($\alpha = 0,873$) a korai zárásnak, a *Keresés és kétség* ($\alpha = 0,697$) pedig a moratóriumnak. Az Elköteleződés halogatása faktor magában foglalja a diffúzió és negatív előjellel az elköteleződési hajlandóságra vonatkozó tételt. A negyedik faktort (három tételt) a faktorelemzés alapján kizártuk, így a végleges skálába 17 tétel került.

A PEVK konstruktumvaliditásának vizsgálata

Az első vizsgálatban felmértük a kérdőív faktorainak együttjárását bizonyos pszichológiai tényezőkkel, mint a felnőtt kötődési stílusok (biztonságos, ambivalens, elkerülő), értelmesség-érzés, élettél való elégedettség. A hipotézisekkel összhangban az Elköteleződés halogatása faktor az elkerülő kötődési stílussal mérsékeltén erős pozitív, a biztonságos kötődéssel enyhe negatív összefüggést mutat, a Keresés és kétség faktor egyaránt együttjárást mutat az ambivalens és az elkerülő, tehát a bizonytalan kötődési mintázatokkal. A Családi mintakövetés a biztonságos kötődési stílussal enyhe pozitív, míg az elkerülő kötődéssel enyhe negatív összefüggésben áll. Úgy tűnik továbbá, hogy a biztonságos kötődés hajlamosíthatja a családi minták automatikus átvételére a házasságkötésre vonatkozóan.

A feltételezésekkel összhangban az Elköteleződés halogatása faktor negatív összefüggést mutat az értelem jelenlétével és az élettél való elégedettséggel, a Keresés és kétség faktor az értelem keresésével mutat pozitív és enyhe negatív összefüggést az élettél való elégedettséggel, végül a Családi mintakövetés faktor pozitív együttjárást mutat úgy az értelem jelenlétével, mint az értelem keresésével, valamint az élettél való elégedettséggel.

A PEVK dimenziói mentén végzett klaszterelemzés eredményei

A klaszterelemzés alapján a minta két csoportra különül el abból a szempontból, hogy az Elköteleződés halogatása, valamint a Családi mintakövetés átlagértéke milyen értéket mutat az egyes csoportokban. Az első klaszterben, amelybe a résztvevők több mint kétharmada tartozik, a Családi mintakövetés átlagértéke magasabb, míg a Keresés és kétség, valamint Elköteleződés halogatása átlagértékei alacsonyabbak a másik klaszterhez képest, így az egyes klaszterbe tartozókat *Elköteleződőknek* neveztük el. Ezzel szemben a második klaszterben az Elköteleződés halogatása átlagértéke magasabb, a Keresés és kétség közepes szintű, míg a Családi mintakövetés átlaga alacsonyabb, mint az egyes klaszter esetén. A második klaszterbe tartozókat *Halogatóknak* neveztük el. A vizsgált demográfiai változók közül a nem és életkor nem, viszont a családi állapot és a vallásosság szignifikáns összefüggésben vannak a klaszter-tagsággal: az Elköteleződők csoportjába tartozik a párkapcsolattal rendelkezők többsége, és szignifikánsan többen jelölték, hogy a vallás „nagyon fontos” számunkra, míg a Halogatók csoportjában szignifikánsan többen jelezték, hogy a vallás „egyáltalán nem fontos” számunkra. Az egyedülállók nagyjából ugyanolyan arányban képviseltetik magukat a két klaszterben, így ez alapján valószínűsíthető, hogy az egyedülállók legalább kétfajta „profilja” különíthető el: a *Halogatók* közé került egyedülállók kevésbé zavarhatja az a tény, hogy nincs párkapcsolat az életükben, míg az *Elköteleződők* csoportjába tartozó egyedülállók jobban megélhetik a párkapcsolat hiánya okozta feszültséget.

Demográfiai változók összefüggései az identitásállapotokkal

Életkor, nem és identitásállapotok összefüggései

Az első vizsgálatban a feltételezéssel összhangban azt találtuk, hogy az Elköteleződés halogatása enyhe negatív összefüggésben áll az életkorral. A második vizsgálatban az Elköteleződés halogatása mellett a Keresés és kétség faktor, a pályaidentitás terén pedig a Diffúzió és Moratórium szintén enyhe negatív összefüggésben állnak az életkorral, vagyis a kor előrehaladtával csökken a szintjük. Az első vizsgálat ugyanakkor rámutatott arra, hogy nemek szerinti bontást követően csupán a nők esetén csökken az életkor előrehaladtával az Elköteleződés halogatása, míg a férfiak esetén ez nincs összefüggésben az életkorral.

Feltételezésünkkel ellentétben az optimálisnak számító elért pályaidentitás nincs összefüggésben az életkorral. Ez rámutat arra, hogy a diffúzió szintjének csökkenése nem jelenti automatikusan az érett identitás szintjének emelkedését.

Az elvárásainkkal összhangban a pályaidentitás Moratórium alskáláján kirajzolódik, hogy az életkor előrehaladtával a pályakrízis 18, 21, majd 24–26 éves korosztálynál csúcsosodik, azokban az életkorokban, amikor a pályaalakulásra vonatkozóan döntést kell hoznia a fiatalnak (Lisznyai, 2010; Vida, 2010). Ugyanakkor az egyes korcsoportok között nem sikerült szignifikáns különbséget kimutatni.

Családi állapot és párkapcsolati elköteleződési hajlandóság összfüggései

Úgy az első, mint a második vizsgálatban az Elköteleződés halogatása és a Keresés és kétség szintje az egyedülállók esetén a legmagasabb, és az említett faktorokon szignifikánsan magasabb értékeket mutatnak, mint a párkapcsolatban élők és az eljegyzettek. Az első vizsgálatban emellett a Családi mintakövetés skálán a párkapcsolatban élő, nem együtt élő párok szignifikánsabban magasabb pontszámot értek el, mint az együtt élő párok.

A vallásosság összfüggései a párkapcsolati elköteleződési hajlandósággal

A feltételezésünknek megfelelően az Elköteleződés halogatása, valamint a Keresés és kétség szintje csökken a vallásgyakorlás gyakoriságának, valamint a vallás szubjektív fontosságának növekedésével párhuzamosan. Más szóval, minél vallásosabb a személy, annál kisebb mértékű a párkapcsolati elköteleződés halogatása, valamint a magánélet alakulására vonatkozó bizonytalanság mértéke. Ezzel egybehangzóan, a vallásosság erősödésével párhuzamosan a Családi mintakövetés szintje nő: minél vallásosabb valaki, annál hajlandóbb a párkapcsolati elköteleződésre, a házasságkötésre vonatkozó családi minták, értékek átvételére.

A pályaidentitás és párkapcsolati elköteleződési hajlandóság összfüggései

A feltételezéssel ellentétben a második vizsgálat eredményei alapján a Pályaidentitás Skála és Párkapcsolati Elköteleződéssel kapcsolatos Vélekedések Kérdőív alskálái között a gyengétől a mérsékelten erősre terjedő együttjárás van: tehát a pályaidentitás terén a Diffúzió együtt jár párkapcsolati téren az Elköteleződés halogatásával, a Korai zárás a pályaidentitás terén együttjárást mutat a Családi mintakövetéssel a házasságkötést illetően, a Moratórium és Diffúzió a pályaidentitás terén pedig együtt jár a Keresés és kétséggel. Valószínűsíthető, hogy ugyanazon tényezők (például bizonyos szocializációs, illetve családi hatások, személyiségjellemzők stb.) állhatnak a fiatal felnőttek pályaidentitása és párkapcsolati elköteleződéshez való viszonyulása mögött, és ez egyeseknél toporgásban, az elköteleződés elodázásában mutatkozik meg szakmai és párkapcsolati síkon egyaránt, másoknál a családi minták fokozott hatása érvényesül úgy szakmai, mint magánéleti síkon, megint mások pedig egyszerre élnek át intenzív keresést szakmai és párkapcsolati téren egyaránt.

Családi tényezők összefüggései a pályaidentitással és párkapcsolati elköteleződési hajlandósággal

A kétszülős-egyszülős családi háttér összefüggései az identitással

A második vizsgálat rámutatott arra, hogy a feltételezéssel ellentétben az egyszülős családban való nevelkedés és a szülők válása nem jár együtt az Elköteleződés halogatásának magasabb szintjével. Ugyanakkor a kétszülős családban nevelkedett fiataloknál mind a Családi mintakövetés, mind a Korai zárás mértéke szignifikánsan magasabb, mint az egyszülős háttérrel rendelkező fiataloknál. Ez arra mutat rá, hogy a kétszülős családban felnövekedett fiatalok hajlamosabbak a szülői befolyás iránti fogékonyságra és a családi minták követésére mind a pályaválasztás, mind a párkapcsolati elköteleződés, házasságkötés terén (Jones és Streitmeier, 1987; Mullis és mtsai, 2007).

Az irányító nevelés és a szülőkhöz fűződő kötődés összefüggései a Korai zárással, valamint a Családi mintakövetéssel

A második és harmadik vizsgálatban megerősítést nyert, hogy az ideálisnak számító irányító nevelési stílus mind az anya, mind az apa esetén nem az Elért identitással, hanem a kevésbé adaptívnek tekintett Korai zárással, valamint Családi mintakövetéssel mutat összefüggést úgy a pályaidentitás, mint a párkapcsolati elköteleződés terén (Cakir és Aydin, 2005; Yousefi, 2012) Úgy tűnik tehát, hogy az irányító neveléssel jellemezhető szülő, aki az érzelmi melegség mellett kereteket támaszt, ugyanakkor elvárásait rugalmasan képes alakítani, iránymutatóként és példaképként szolgálhat a gyermeke felé a pályaválasztás terén, és párkapcsolatát tekintve is pozitív példának bizonyulhat. Továbbá feltételezésünkkel összhangban a harmadik vizsgálat alapján mind az apához, mind az anyához fűződő kötődési szorongás és elkerülés negatív összefüggést mutat a Korai zárással (Sheng, 2014), valamint a Családi mintakövetéssel, az Elért identitással viszont nincsenek összefüggésben. Ezek alapján érdemes árnyalni a korai zárás fogalmát: a skálák tételeiben nem annyira a döntés reflektálatlansága domborodik ki, hanem a döntési folyamatot kísérő szülői útmutatás. Valószínűleg az, ami Marcia idejében kevésbé adaptív identitásállapotnak számított, napjainkban, egy sokkal kevesebb támponttal jellemezhető világban érthetőnek tűnik a szülők értékeivel való azonosulás a pozitív családi hatások, minták esetén.

Az engedékeny és tekintélyelvű nevelés összefüggései a Diffúzióval, valamint az Elköteleződés halogatásával

A második és harmadik vizsgálatban is megerősítést nyert, hogy az anya engedékeny nevelési stílusa pozitív összefüggést mutat a toporgással, elköteleződési nehézségekkel mind a pályaidentitás, mind a párkapcsolati elköteleződés terén (Berzonsky, 2004; Sharma és Mittal, 2017). A harmadik vizsgálatban azt találtuk, hogy az anya tekintélyelvű nevelési stílusa is pozitív összefüggésben van az identitásdiffúzióval (Rageliene és Justickis, 2016; Sharma és Mittal, 2017). Úgy tűnik, hogy a szülői kontrollra vonatkozó szélsőségek – sem a túlzott, autokratikus kontrollgyakorlás, sem a kontroll, a keretek hiánya – nem segítik a fiatal egészséges identitásfejlődését (Quintana és Lapsley, 1987; Sallay és Münnich, 1999).

A szülőkhöz fűződő kötődési szorongás összefüggései a Moratóriummal, valamint Keresés és kétséggel.

A harmadik vizsgálatban beigazolódott a feltevés, hogy mindkét szülőhöz fűződő kötődési szorongás enyhe pozitív összefüggésben van a Moratóriummal, valamint a Keresés és kétséggel. Ez az eredmény arra utal, hogy a szülőhöz fűződő bizonytalan kötődés a fiatal hajlamosíthatja arra, hogy leragadjon az elköteleződés nélküli exploráció állapotában, amely szubjektíven a bizonytalanság állapotával írható le. Sheng (2014) ezt az összefüggést azzal magyarázza, hogy a moratóriumban való bennragadás, az intenzív és elhúzódó exploráció lehet a bizonytalanság és a szorongás kivetülése.

A családi tényezők által magyarázott variancia

A második és harmadik vizsgálatban lineáris regresszióelemzéssel vizsgáltuk, hogy a családi tényezők milyen mértékben jósolják be az identitásállapotokat. A második vizsgálatban többszörös lineáris regresszióelemzéssel vizsgáltuk a kétszülős-egyszülős családi háttér és nevelési stílusok együttes hatását az identitásváltozókra. A vizsgált modellek közül négy bizonyult szignifikánsnak; a családi tényezők a Korai zárás, Családi mintakövetés, Diffúzió, illetve Elköteleződés halogatása varianciájának 7,4 – 17,7%-át magyarázzák.

A harmadik vizsgálatban a nevelési stílusok az identitásállapotok varianciájának 1,5–11,5%-át, a szülőkhöz fűződő kötődés dimenziói az identitásállapotok varianciájának 1,8–9,3%-át magyarázzák.

A kötődés mediátor szerepének vizsgálata a nevelési stílusok és identitás összefüggésében

A harmadik vizsgálatban feltételeztük, hogy a szülővel kapcsolatos kötődési szorongás és elkerülés mediálja a kapcsolatot a szülői nevelési stílusok és az identitásállapotok között. Tizennégy modellt teszteltünk, ahol a mediáció előfeltételei

teljesülnek, ezekből két esetben valósult meg mediáló hatás. Az egyik modellben a prediktor az anya irányító nevelési stílusa, a kimeneti változó a PEVK Családi mintakövetés faktora, míg a mediátor változó az anyához fűződő kötődési elkerülés. Az anya esetében az irányító nevelési stílus a kötődési elkerülésen át fejt ki hatását a Családi mintakövetésre: vagyis az anya irányító stílusa csökkenti a kötődési elkerülést, ami aztán enyhe pozitív hatást gyakorol a Családi mintakövetésre. A többszörös modell által magyarázott variancia 11%, az indirekt hatás csekély mértékű ($\beta < 0,100$). A másik modellben a prediktor az apa irányító nevelési stílusa, a kimeneti változó a PEVK Családi mintakövetés faktora, míg a mediátor változó az apához fűződő kötődési szorongás. Az apa esetében az irányító nevelési stílus a kötődési szorongáson keresztül gyakorol hatást a Családi mintakövetésre: az apa irányító stílusa csökkenti a kötődési szorongást, ami aztán enyhe pozitív hatást gyakorol a Családi mintakövetésre. A többszörös modell által magyarázott variancia 7%, az indirekt hatás mértéke szintén csekély ($\beta < 0,100$). Mivel mediáció csak két modellben valósul meg és a hatás csekély mértékű, a mediációs hipotézist csak részben tekintjük igazoltnak (Ratner, 2014); a nevelési stílusok elsősorban direkt hatást gyakorolnak az identitásra.

Szakirodalom

- 75 papír-ceruza teszt. (dátum nélk.). Budapest: Animula Kiadó.
- Adams, G.R. (1985). Family correlates of female adolescents' ego-identity development. *Journal of Adolescence*, 8, 69–82.
- Ainsworth, M. (1979). Infant-mother attachment. *American Psychologist*, Vol.34, No.10, 932–937.
- Amato, P. R. & DeBoer, D. D. (2001). Transmission of marital instability across generations: Relationship skills or commitment to marriage? *Journal of Marriage and the Family*. 63. 1038 – 1051.
- Andrási Zs. (1995). *Pszichológus hallgatók pályaidentitásának vizsgálata*. Szakdolgozat, ELTE BTK, Budapest.
- Armsden, G.C. & Greenberg, M.T. (1987). The inventory of parent and peer attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 16, 427–453.
- Arnett, J.J. (1997): Young people's conceptions about transition to adulthood. *Youth and Society*, Vol.29, no.1, 3–23.
- Arnett, J. J. (2006). Emerging adulthood in Europe. A response to Bynner. *Journal of Youth Studies*. 9. 1. 111–123.
- Arnett, J. J. (2007). Emerging adulthood, a 21st century theory: A rejoinder to Hendry and Kloep. *Child Development Perspectives*. 1. 2. 80–82.
- Arnett, J.J. (2000). Emerging adulthood. A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*. 55. 5. 469–480.
- Arnett, J.J. (2015). *Emerging Adulthood: a Winding Road from the Late Teens through the Twenties* (2nd ed.), Oxford University Press.
- Arnett, J.J. & Mitra, D. (2018). Are the Features of Emerging Adulthood Developmentally Distinctive? A Comparison of Ages 18 – 60 in the United States. *Emerging Adulthood* 8 (5), 1–8.
- Arseth, A., Kroger, J., Martinussen, M. & Marcia, M. (2009): Meta-Analytic Studies of Identity Status and the Relational Issues of Attachment and Intimacy. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, Vol 9 (1), 1–32.
- Atwood, J. & Scholtz, C. (2008). The Quarter-life Time Period: An Age of Indulgence, Crisis or Both? *Contemp Fam Ther* 30, 233–250.
- Balázs, J. & Miklósi, M. (2015). *A gyermek-és ifjúkor pszichés zavarainak tankönyve*, Semmelweis Kiadó, Budapest.
- Balistreri, E., Busch-Rossnagel, N. & Geisinger, K. (1995): Development and preliminary validation of Ego Identity Process Questionnaire. *Journal of Adolescence* 18, 179–192.
- Bartholomew, K. & Horowitz, L. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 61., No.2, 226–244.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *The Journal of Early Adolescence*. 11. 1. 56–95.
- Bennion, L. D. & Adams, G. R. (1986). A revision of the Extended Version of the Objective Measure of Ego-identity Status: An identity instrument for use with late adolescents. *Journal of Adolescent Research*, 1, 183–198.
- Benson, M., Harris, P. & Rogers, C. (1992). Identity consequences of attachment to mothers and fathers among late adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, 2 (3), 187–204.
- Bernáth L. (1997). A felnőttkori néhány jellegzetes kérdése. In Bernáth L. – Solymosi K. (szerk.): *Fejlődésléktan olvasókönyv*, Tertia kiadó, 121–135.

- Berzonsky, M.D. (1989). Identity style: Conceptualization and measurement. *Journal of Adolescent Research*, 4(3), 268–282.
- Berzonsky, M.D. (1992). *Identity Style Inventory (ISI-3): Revised version*. Nem publikált mérőeszköz, Department of Psychology, State University of New York, Cortland, NY.
- Berzonsky, M.D. (2004). Identity style, parental authority and identity commitment. *Journal of Youth and Adolescence*. 33. 1. 213-220.
- Beyers, W. & Goosens, L. (2008). Dynamics of perceived parenting and identity formation in late adolescence. *Journal of Adolescence* 31, 165–184.
- Bognár A. & Erát D. (2020). Párkapcsolatok és gyermekvállalás a Magyar Ifjúságkutatás 2020 eredményeinek tükrében. In: Nagy Á.(szerk.). *A lábjegyzeten túl – Magyar Ifjúságkutatás 2020*. Tanulmánykötet, 14–32.
- Bognár G. & Telkes J. (1994). *A válás lélektana (2. kiadás)*, Haas & Singer Alapítvány, Budapest.
- Bornemissza D. (2010). Értékek vizsgálata két generáció tükrében. Hasonlóságok és különbségek a fiatalok nyitottságával összefüggésben. In Puskás-Vajda Zs., Lisznyai S.(szerk.). *Életszakaszok határán. Közösségi és egyéni tanulási feladatok*. FETA könyvek 5., Budapest, 59– 84.
- Boszormenyi-Nagy, I. & Spark, M. G. (2018). *Láthatatlan lojalítások*, Animula, Budapest.
- Bowlby, J. (1969/1982). *Attachment and Loss: Vol.I Attachment*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1988a). *A Secure Base*. New York: Basic Books.
- Brown, P. L. (1987): *Studying Seasons of a Woman's Life*, The New York Times.
- Bynner, J., 2005. Rethinking the youth phase of the life course: the case of emerging adulthood. *Journal of Youth Studies*, 8, 367–384.
- Buri, J. R. (1991). Parental Authority Questionnaire. *Journal of Personality Assessment*. 57. 1. 110–119.
- Cakir, G. & Ayden, G. (2005). Parental attitudes and ego identity status of Turkish adolescents. *Adolescence*, Vol.40, No.160, 847–859.
- Campbell, E., Adams, G. R., & Dobson, W. R. (1984). Familial correlates of identity formation in late adolescence: A study of the predictive utility of connectedness and individuality in family relations. *Journal of Youth and Adolescence*, 13(6), 509–25.
- Carver, Ch. & Scheier, M. (2006): *Személyiségpszichológia (2., átdol. kiadás)*, Osiris, Budapest.
- Coelho Ripardo, R. & Rocha Lordelo, E. (2021). Controlling mothers, insecure daughters: parental style and adult attachment. *Arquivos Brasileiros de Psicologia*, 73(3), 189–203.
- Collins, N. L. & Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(4), 644–663.
- Cote, J. & Bynner, J.M. (2008): Changes in the transition to adulthood in UK and Canada: the role of structure and agency in emerging adulthood. *Journal of Youth Studies*, Vol.11, No.3., 251-268.
- Cui, M., Fincham, F. D. & Pasley, B. K. (2008). Young adult romantic relationships: The role of parents marital problems and relationship efficacy. *Society for Personality and Social Psychology*. 43. 9. 1126–1235.
- Dabis, H. & Yates, J. (2014). Successful navigation of the stormy seas: What factors lead to successful transition from the quarterlife crisis? *The Coaching Psychologist*, Vol.10, No.1, 17–24.
- Deci, E. & Ryan, R.(2014): Autonomy and Need Satisfaction in Close Relationships: Relationships Motivation Theory. In: Weinstein, N.(ed.): *Human Motivation and Interpersonal Relationships: Theory, Research and Applications*. Dordrecht: Springer.

- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The Satisfaction with Life Scale. *Journal of Personality Assessment*, 49, 71–75.
- Elekes Sz., Komlósi P. & Szögeczki S. (2017). A Párkapcsolati Identitás Kérdőív reliabilitás- és validitásvizsgálata a készülődő felnőtté válás tükrében. *Psychologia Hungarica Caroliensis* 5:1,1-23.
- Elekes Sz., Mikuska P. & Komlósi P. (2018). A pályaidentitás, párkapcsolati elköteleződés és családi háttértényezők összefüggései a készülődő felnőtté válás idején. *Alkalmazott pszichológia* 18:3, 29–50.
- Erikson, E. (1968): *Identity, youth and crisis*, Faber & Faber, London.
- Erikson, E. (1991): *A fiatal Luther és más írások*, Gondolat, Budapest.
- Erikson, E. (1997). A jelenkor kérdései: az ifjúság, In Bernáth L., Solymosi K. (szerk.). *Fejlődéslélektan olvasókönyv*, Tertia kiadó, 109–121.
- Faber, A., Edwards, A., Bauer, K. & Wetchler, J. (2003): Family structure: its effect on adolescent attachment and identity formation. *The American Journal of Family Therapy* 31, 243–255.
- Feng, D., Giarusso, R., Bengston, V. L. & Frye, N. (1999). Intergenerational transmission of marital quality and marital instability. *Journal of Marriage and the Family*. 61. 451–463.
- Fraley, R.C. & Shaver, P. (2000). Adult romantic attachment: theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of General Psychology*, Vol.4, No.2, 132–154.
- Galambos, N.L., Barker, E.T. & Krahn, H.J. (2006): Depression, self-esteem and anger in emerging adulthood: seven-year trajectories. *Developmental Psychology* 42 (2), 350–365.
- Gandhi, A., Luyckx, K., Molenberghs, G., Baetens, I., Goosens, L., Maitra, S. & Claes, L. (2019). Maternal and peer attachment, identity formation, and non-suicidal self-injury: A longitudinal mediation study. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 13:7.
- Goldenberg, H. & Goldenberg, I. (2008). *Áttekintés a családról (Első kötet)*, Családterápiás Sorozat 19., Animula kiadó, Budapest.
- Goldenberg, H. & Goldenberg, I. (2008). *Áttekintés a családról (Második kötet)*, Családterápiás Sorozat 20., Animula kiadó, Budapest.
- Greenberg, M, Siegel, J. & Leitch, C. (1983). The nature and importance of attachment relationships to parents and peers during adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, Vol.12, No.5, 373-386.
- Grinder, R. E. (1994). A munka- és hivatástervezés jelentése az ipari társadalomban, In Ritoók P., Gillemontné T.M. (szerk.). *Pályalélektan szöveggyűjtemény*, Nemzeti Tankönyvkiadó, 85–97.
- Grossman, S., Shea, J.A. & Adams, G. (1980). Effects of parental divorce during early childhood on ego development and identity formation of college students. *Journal of Divorce*, Vol. 3., 263–272.
- Grotevant, H.D. & Cooper, C.R. (1985). Patterns of interaction in family relationships and the development of identity exploration in adolescence. *Child Development*, 56, 415–428.
- Grotevant, H.D. & Cooper, C.R. (1986b). Individuality and connectedness in adolescent development: Review and prospects for research on identity, relationships and context. In Skoe, E.E. & von der Lippe, A.L. (szerk.). *Personality development in adolescence: A cross national and life span perspective*, London:Routledge, 3–37.
- Hajduska M. (2015). *Krizislélektan*. ELTE Eötvös kiadó.
- Hazan, C. & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol.52, No.3, 511–524.
- Hámori E. (2015). *A kötődésselmélet perspektívái. A klasszikusoktól napjainkig*. Animula kiadó.

- Hendry, L. & Kloep, M. (2010). How universal is emerging adulthood? An empirical example. *Journal of Youth Studies*, Vol.13, no.2, 2010, 169–179.
- Hornyák, Á. & Urbán, Sz. (2018). Értelmerkésés a készülődő felnőttkorban. In: Torgyik, J. *Néhány társadalomtudományi kutatás és innováció*. International Research Institute sro, Komárno, Slovakia, 181–190.
- Horváth T. (2007): Pályakezdés előtt. A kapunyitási pánik jelenségének vizsgálata a felsőoktatásban. In.: Puskás-Vajda Zs., Lisznyai S. (szerk.). *Felsőoktatásban tanuló fiatalok problémái, útkeresése, pályafejlődése a 21. század kezdetén Magyarországon*. FETA Könyvek 2., Budapest, 137–153.
- Horváth-Szabó K. (2007). *A házasság és a család belső világa*. Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézete. Párbeszéd Dialógus Alapítvány. Budapest.
- Horváth-Szabó K., Kézdy A. & S. Petik K. (2007). *Család és fejlődés*. Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola.
- Horváth-Szabó K. (2014). Változó világ – változó családok. Kihívások és megoldások. *Vigilia*. 79. 5. 322–331.
- Jantek Gy. & Vargha A. (2016). A felnőtt kötődés korszerű mérési lehetőségei. A közvetlen kapcsolatok élményei – kapcsolati struktúrák (ECR-RS) kötődési kérdőív magyar adaptációja párkapcsolatban élő felnőtt személyeknél, *Magyar Pszichológiai Szemle*, 71. 3/3. 447–470.
- Jones, RM. & Streitmatter, JL (1987). Validity and reliability of EOM-EIS for early adolescents. *Adolescence*, 23, 647–659.
- Kézdy A. (2007). Fejlődési krízisek vizsgálata egyetemisták körében. In Puskás-Vajda Zs. (szerk.). *Felsőoktatásban tanuló fiatalok problémái, útkeresése, pályafejlődése a 21. század kezdetén Magyarországon*, FETA könyvek 2., Budapest, 49–68.
- Kiang, L. & Fuligni, A. J. (2010). Meaning in Life as a Mediator of Ethnic Identity and Adjustment Among Adolescents from Latin, Asian, and European American Backgrounds. *Journal of Youth and Adolescence* 39 (11), 1253–1264.
- Kiss, I. (2010). Életvezetési kompetencia, életvezetési készségek és a szerhasználat, In Puskás-Vajda Zs, Lisznyai S. (szerk.). *Életszakaszok határán: közösségi és egyéni tanulási feladatok*, FETA könyvek 5, Budapest, 25–51.
- Kollár K. & Szabó É. (2004). *Pszichológia pedagógusoknak*, Osiris, Budapest.
- Kopelman, R. & Glass, M. (1979): Test of Daniel Levinson's Theory of Adult Male Life Stages, *Academy of Management Annual Meetings Proceedings*, 79–83.
- Kopp M. & Skrabski Á. (2006). A támogató család, mint a pozitív életminőség alapja. In Kopp M. & Kovács M. (szerk.). *A magyar népesség életminősége az ezredfordulón*. Semmelweis kiadó, Budapest.
- Kovács E. & Pikó B. (2009). A család egészségvédő hatása serdülő körében. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika* 10/3, 223–237.
- Kovács Z. (2014). A serdülők családi élet iránti érdeklődése. *Korunk*. 07. 44–53.
- Kroger, J. (2004): *Identity in Adolescence. The balance between self and other* (3rd edition) Routledge.
- Kroger, J. (2007): *Identity Development. Adolescence through Adulthood* (2. ed.), SAGE Publications, Thousand Oaks, London, New Delhi.
- Kroger, J & Marcia, J. (2011): The identity statuses: origins, meanings and interpretations. in Schwartz, S.J., Luyckx, K., Vignoles, VL. (Eds.): *The Handbook of Identity Theory and Research*, Springer Science, 31–53.
- Kroger, J. & Martinussen, M. (2013): Meta-Analytic Studies of Identity Status and Personality: Introduction and Overview, *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 13(3), 189–200.

- Kroger, J., Martinussen, M. & Marcia, J. (2010): Identity status change during adolescence and young adulthood: a meta-analysis, *Journal of Adolescence* 33(5), 683–98.
- Központi Statisztikai Hivatal (2017): A házasságkötési magatartás változásának demográfiai jellemzői. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/hazassagkotes.pdf>.
Letöltve 2018. 11. 26.
- Központi Statisztikai Hivatal (2011): Gyermekvállalás és gyermeknevelés. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/gyemekvallalasneveles.pdf>
Letöltve 2018. 12. 03.
- Kroger, J & Marcia, J.E. (2022). Erikson, the Identity Statuses and Beyond. In: M.Bamberg, C.Demuth & M.Watzlawick (Eds.). *The Cambridge Handbook of Identity*, Cambridge, UK: Cambridge, 215–237.
- Kulcsár Zs. (1998). *Egészségpszichológia*. ELTE Eötvös kiadó, Budapest.
- Ladányi A. (2002): A diplomások száma és összetétele. *Educatio*, 2002/2, 179–190.
- Leist Balogh B. & Jámbori Sz. (2016). A kapunyitási pánik vizsgálata a megküzdési módok és a szorongás függvényében. *Alkalmazott Pszichológia*, 16 (2), 69–90.
- Levinson, D. (1978). *The seasons of a man's life*. Ballantine Books, New York.
- Levinson, D. (1986). A conception of adult development. *American Psychologist*, Vol.41, No.1, 3–13.
- Lillevoll, K., Kroger, J. & Martinussen, M. (2013): Identity Status and Anxiety: A Meta-Analysis. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 13(3), 214–227
- Lillevoll, K., Kroger, J. & Martinussen, M. (2013): Identity Status and Locus of Control: A Meta-Analysis. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 13(3), 253–265.
- Lisznyai S. (2010). Készülődő felnőttég. Kutatás a fiatalok mentálhigiénés állapota témakörében. In.: Puskás-Vajda Zs., Lisznyai S. (szerk.). *Életszakaszok határán. Közösségi és egyéni tanulási feladatok*. FETA Könyvek 5., Budapest, 9–24.
- Lisznyai S., Vida K. & Németh, M. (2011): Mentálhigiénés kutatás a Budapesti Corvinus Egyetemen. In.: Puskás-Vajda Zs., Lisznyai S. (szerk.). *Iffúságkutatás és tanácsadás. A pszichológiai tanácsadás tudományos alapjai*. FETA Könyvek 6., Budapest, 81–107.
- Luyckx, K., Goossens, L. & Soennens, B. (2006a). A developmental contextual perspective on identity constructon in emerging adulthood. Change dynamics in commitment formation and commitment exploration. *Developmental Psychology*, 42, 366–380.
- Luyckx, K.; Schwartz, S.; Berzonsky, M.; Soenens, B.; Vansteenkiste, M.; Smits, I.& Goossens, L. (2008): Capturing ruminative exploration: Extending the four-dimensional model of identity formation in late adolescence. *Journal of Research in Personality* 42, 58–82.
- Lyubomirsky, S. (2013). *Boldogságmítoszok. Tények és tévhitek*. Ursus Libris.
- L. Stipkovits E. (2015). Szeretettel sebezve. Szülőkről felnőtt gyerekeknek. HVG kiadó, Budapest.
- Marcia, J. (1966). Developmentand validation of ego-identity status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3 (5), 551–558.
- Marcia, J. (1967). Ego identity status: Relationship to change in self-esteem, „general maladjustment” and authoritarianism. *Journal of Personality* 35 (1). 118–133.
- Markstrom, A. C. (1999). Religious involvement and adolescent psychosocial development. *Journal of Adolescence*, 22 (2), 205–221.
- Markstrom, C. A., & Kalmanir, H. M. (2001). Linkages between the psychosocial stages of identity and intimacy and the ego strengths of fidelity and love. *Identity*, 1, 179–196.
- Martos, T. & Konkoly-Thege, B. (2012). Aki keres, és aki talál – az élet értelmessége keresésének és megélésének mérése az élet értelme kérdőív magyar változatával. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 67 (1), 125–149.

- Martos, T., Sallay, V., Désfalvi, J., Szabó, T. & Ittész, A. (2014). Az Élettel való Elégedettség Skála magyar változatának (SWLS-H) pszichometriai jellemzői. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika* 15 (3), 289–303.
- Melgosa (1987). Development and validation of the Occupational Identity Scale. *Journal of Adolescence*, 10, 385–397.
- Minuchin, S., Rosman, B & Baker, L. (1995). *Pszichoszomatikus családok*, Családterápiás sorozat 22., Animula, Budapest.
- Montgomery, M. J. (2005). Psychosocial intimacy and identity: From early adolescence to emerging adulthood. *Journal of Adolescent Research*, 20, 346–374.
- Mönks, F. & Knoers, A. (2004). *Fejlődéslélektan*. Budapest.
- Mullis, A., Mullis, R., Schwartz, S., Pease, J. & Shriner, M. (2007). Relations among parental divorce, identity status and coping strategies of college age women. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 7(2), 134–154.
- Nawaz, S. (2011). The relationship of parental and peer attachment bond with the identity development during adolescence. *Journal of Social Sciences*, Vol.5, No.1, 104–119.
- Niemiec, C., Soenens, B. & Vansteenkiste, M. (2014). Is Relatedness Enough? On the Importance of Need Support in Different Types of Social Experiences. In: Weinstein, N.(ed.): *Human Motivation and Interpersonal Relationships: Theory, Research and Applications*. Dordrecht: Springer.
- Norona, J., Preddy, T. & Welsh, D. (2014): How gender shapes emerging adulthood. In Arnett, J. (ed.): *The Oxford Handbook of Emerging Adulthood* (forthcoming), Oxford University Press.
- Orvos-Tóth N. (2018). Örökölt sors. Családi sebek és a gyógyulás útjai, Kulcslyuk kiadó.
- Oshman, HP. & Manosevitz, M. (1976). Father absence. Effects of stepfathers upon psychological development of males. *Developmental Psychology*, 12, 3, 479–480.
- Palladino-Schultheiss, D. P. & Blustein, D. L. (1994). Contributions of Family Relationship Factors to the Identity Formation Process. *Journal of Counseling & Development*, 73, 159–166.
- Páskuné Kiss J. (2015). *A pályaaorientáció alapjai. Kézikönyv 28 órás készségfejlesztő tréninghez pedagógusok számára*. Debreceni Egyetemi Kiadó.
- Peisah, C., Brodaty, H., Luscombe, G., Kruk, J. & Anstey, K. (1999). The Parent-Adult Child Relationship Questionnaire (PACQ): the assessment of the relationship of adult children to their parents. *Aging & Mental Health*, 3 (1), 28–38.
- Pinggolio, J.P.R.V. (2015): Development and Validation of Quarterlife Crisis Scale for Filipinos. Conference Paper, *The Asian Conference on Psychology & the Behavioral Sciences*.
- Pittman, J., Keiley, M., Kerpelman, J. & Vaughn, B. (2011). Attachment, identity, and intimacy: parallels between Bowlby's and Erikson's paradigms. *Journal of Family Theory and Review*, 3, 32–46.
- Pribék I.K. & Jámbori Sz. (2017). A kapunyitási pánik és az észlelt társas támogatás összefüggéseinek vizsgálata szegedi egyetemisták körében. *Magyar Pedagógia*, 117.évf., 2.szám, 139–152.
- Quintana, S. & Lapsley, D.K. (1987). Adolescent attachment and ego identity: a structural equations approach to the continuity of adaptation. *Journal of Adolescent Research*, Vol.2, No.4, 393-409.
- Rageliene, T. & Justickis, V. (2016). Interrelations of adolescents' identity development, differentiation of self and parenting styles. *Psychologija*, 53, 24–43.
- Rasmussen, N.J. (2009): *'Lives overpromised': the transition to adulthood and a quarterlife crisis*. MA Thesis, Massey University, Albany, New Zealand.

- Ratner, K. (2014). The Role of Parenting and Attachment in Identity Style Development. *The University of Central Florida Undergraduate Research Journal*, 7(1), 15–26.
- Reifman, A., Arnett, J.J. & Colwell, M.J. (2007). Emerging adulthood: Theory, assessment, and application. *Journal of Youth Development*, 2 (1).
- Reifman, A., Arnett, J.J. & Colwell, M.J. (2016). The IDEA: Inventory of the Dimensions of Emerging Adulthood. *Journal of Youth Development*.
- Reuhlkepartain, E., Ebstynne King, P., Wagener, P & Benson, P (2014): *The Handbook of Spiritual Development in Childhood and Adolescence*. The SAGE Program on Applied Developmental Science.
- Ritoók P. (1994). Ifjúkori identitás és pályaszocializáció, In Ritoók P., Gillemontné T.M. (szerk.). *Pályalélektan szöveggyűjtemény*, Nemzeti Tankönyvkiadó, 48–69.
- Ritoók M. (2008). Pályafejlődés – pályafejlődési tanácsadás. Egy negyven évet átfogó longitudinális vizsgálat tanulságai, ELTE Eötvös kiadó.
- Roe, A. (1994). A foglalkozás szerepe az ember életében. In Ritoók P.–Gillemontné T.M. (szerk.). *Pályalélektan szöveggyűjtemény*, Nemzeti Tankönyvkiadó, 227–247.
- Rossi, N & Mebert, C. (2011). Does a Quarterlife Crisis Exist? *The Journal of Genetic Psychology*, 172 (2), 141–161.
- Ryeng, M., Kroger, J & Martinusen, M. (2010a): Identity Status and Self-Esteem: A Meta-Analysis. *Identity: Az Internatinal Journal of Theory and Research*, 13 (3), 201–213.
- Sallay H. & Münnich Á. (1999). Családi nevelési attitűdök percepciója és a self-fejlődéssel való összefüggései. *Magyar Pedagógia*. 99.évf., 2. szám, 157–174.
- Salmela-Aro, K., Aunola, K. & Nurmi, J.E. (2007). Personal Goals during Emerging Adulthood. A 10-year follow-up. *Journal of Adolescent Research*, Vol.22 No.6, 690–715.
- Schwartz, S. J., Beyers, W., Luyckx, K., Soenens, B., Zamboanga, B. L., Forthun, L. F. (2011). Examining the Light and Dark Sides of Emerging Adults' Identity: A Study of Identity Status Differences in Positive and Negative Psychosocial Functioning. *Journal of Youth and Adolescence*, 40, 839–859.
- Schwartz, S.J., Zamboanga, B.L., Luyckx, K., Meca, A. & Ritchie, R.A. (2013). Identity in Emerging Adulthood: Reviewing the Field and Looking Forward. *Emerging Adulthood* 1(2), 96–113.
- Seligman, M. (2011). *Flourish – élj boldogan!*, Akadémiai kiadó, Budapest.
- Sharma, T. & Mittal, U. (2017). Identity diffusion: role of parenting style and decision making style among adolescents. *Indian Journal of Health and Well-being*, 8(7), 624–628.
- Sheng, S. (2014): Attachment styles and identity status: az exploratory study. Research thesis, Ohio State University.
- Smith, R., Carroll, A., Callaghan, K., Rowcliff, M., Sullivan, M & Steckler, D. (2015): Emerging Adulthood: A college student, middle class perk? *Psy Chi Journal of Psychological Research*, Vol.20, No.2, 80–85.
- Smits, I., Soenes, B., Luyckx, K., Duriez, B., Berzonsky, M. & Goosens, L. (2008). Perceived parenting dimensions and identity styles: Exploring the socialization of adolescents' processing of identity-relevant information. *Journal of Adolescence*, 31, 151–164.
- Somlai P. (2007). A posztadoleszcensek kora. Bevezetés. In: Somlai P. (szerk.). *Új ifjúság. Szociológiai tanulmányok a posztadoleszcensekről*, Budapest, Napvilág, 9–44.
- Somlai P. (2010). Változó ifjúság, *Educatio* 19 (2), 175–190.
- Stadelmann, S., Perren, S., Groeben, M. & von Klitzing, K. (2010). Parental separation and children's behavioral/emotional problems: The impact of parental representations and family conflict. *Family Process*. 49. 1. 92–108.
- Stapleton, A. (2012). Coaching clients through the quarterlife crisis: What works? *International Journal of Evidence Based Coaching and Mentoring, Special Issue*, 6, 130–145.

- Steger, M. F., Frazier, P., Oishi, S., & Kaler, M. (2006). The Meaning in Life Questionnaire: Assessing the presence of and search for meaning in life. *Journal of Counseling Psychology*, 53, 80–93.
- Szvetelszky Zs. (2005). A kapunyitási pániktól a nagymama-elméletig. Pont kiadó, Budapest.
- Takács Sz. (2016). Bevezetés a matematikai statisztikába, elmélet és gyakorlat, Budapest, Antarész Kiadó.
- Tanner, J. (2015): Mental Health in Emerging Adulthood. In Arnett, J. (ed.): *The Oxford Handbook of Emerging Adulthood* (forthcoming), Oxford University Press.
- Tari A. (2010). Y generáció. Klinikai pszichológiai jelenségek és társadalomlélektani összefüggések az információs korban. Jaffa kiadó, Budapest.
- Tari A. (2011). *Z generáció*. Terricum kiadó, Budapest.
- Twenge, J. (2018). iGeneráció* Akik közösségi médián és okostelefonon nevelkedtek. Édesvíz kiadó.
- Thorspecken, J: Quarterlife Crisis. The Unaddressed Phenomenon. *Proceedings of the Annual Conference of the New Jersey Counseling Association*, Eatontown, New Jersey, 2005, 121. Forrás: <http://www.angelfire.com/nj/counseling/NJCA2005ProceedingsPapers.pdf>.
- United States Census Bureau (2012): Educational Attainment in the United States: 2009. Population Characteristics. <https://www.census.gov/prod/2012pubs/p20-566.pdf>, Letöltve: 2018. 11. 26.
- Upson, P. (2007). Játék, munka és identitás. Helyfoglalás a felnőtt világban. In: Anderson, R. & Dartington, A.(szerk). *A serdülés vihara klinikus szemmel*, Animula, Budapest, 146–158.
- Vargha A. (2015). *Matematikai Statisztika*, Budapest, Pólya Kiadó.
- Verschueren, M., Rassart, J., Claes, L., Moons, P. & Luyckx, K. (2017): Identity Statuses throughout Adolescence and Emerging Adulthood: A Large-Scale Study into Gender, Age, and Contextual Differences. *Psychologica Belgica*, 57 (1), 32–42.
- Vida K. (2011): A kezdődő felnőttkor és a kapunyitási pánik. In: Puskás-Vajda Zs., Lisznyai S. (szerk.). *Iffúságkutatás és tanácsadás. A pszichológiai tanácsadás tudományos alapjai*. FETA Könyvek 6., Budapest, 9–29.
- Waterman, A. (1985). Identity in the context of adolescent psychology. *New Directions for Child and Adolescent Development*. 30. 5–24.
- Waterman, A. (1999a). Issues of identity formation revisited: United States and The Netherlands. *Developmental Review* 19, 462–479.
- Waterman, A. (1999b): Identity, the identity statuses, and identity status development: a contemporary statement. *Developmental Review* 19, 591–621.
- Waterman, A. (2015). What Does It Mean to Engage in Identity Exploration and to Hold Identity Commitments? A Methodological Critique of Multidimensional Measures for the Study of Identity Processes. *Identity* 15:4, 309–349.
- Wethington, E. (2000). Expecting stress: Americans and the “midlife crisis”. *Motivation and Emotion*, 24, 85–103.
- Wilcox, R. R. (2010). Fundamentals of modern statistical methods: Substantially improving power and accuracy. Springer Science & Business Media.
- Yousefi, Z. (2012). Family functioning on the identity statuses in High School Boys in Isfahan, Iran. *International Journal of Psychology and Counselling*, 4 (10),127–135.
- Zimbardo, P. & Coulombe, N. (2016). *Nincs kapcsolat. Hová lettek a férfiak?* Libri Kiadó.

Publikációs lista

**DEBRECENI
EGYETEM**

**DEBRECENI EGYETEM
EGYETEMI ÉS NEMZETI KÖNYVTÁR**

H-4002 Debrecen, Egyetem tér 1, Pf.: 400
Tel.: 52/410-443, e-mail: publikaciok@lib.unideb.hu

Nyilvántartási szám: DEENK/534/2023.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Asztalosné Elekes Szende
Doktori Iskola: Humán Tudományok Doktori Iskola
MTMT azonosító: 10048805

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (3)

1. Petik, K. S., **Elekes, S.**, Kézdy, A.: Döntés - elköteleződés - fogadalom.
Sapientiana. 12 (2), 75-96, 2019. ISSN: 2732-0103.
2. **Elekes, S.**, Mikuska, P., Komlósi, P.: A pályaidentitás, párkapcsolati elköteleződés és családi háttértényezők összefüggései a készülődő felnőtté válás idején.
Alk. Pszichol. 18 (3), 29-50, 2018. ISSN: 1419-872X.
DOI: <http://dx.doi.org/10.17627/ALKPSZICH.2018.3.29>
3. **Elekes, S.**, Komlósi, P., Szögeczki, S.: A Párkapcsolati Identitás Kérdőív reliabilitás- és validitásvizsgálata a készülődő felnőtté válás tükrében.
Psychol. Hung. Caroliensis. 5 (1), 1-23, 2017. ISSN: 2064-2504.
DOI: <http://dx.doi.org/10.12663/PSYHUNG.5.2017.2.1>

Magyar nyelvű tudományos közlemények külföldi folyóiratban (1)

4. **Elekes, S.**: A felnőtté válás lehetőségei és útvesztői: a "készülődő felnőtté válás" és kapunyitási krízis.
Stud. theol. Transylv. 20 (1), 53-63, 2017. ISSN: 1582-0661.

Idegen nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (1)

5. **Elekes, S.**: The Relation of Occupational Identity, and Family Background Variables in a Hungarian Sample of Emerging Adults.
Eur. J. Ment. Health. 14 (1), 168-178, 2019. ISSN: 1788-4934.
DOI: <http://dx.doi.org/10.5708/EJMH.14.2019.1.9>

További közlemények

Magyar nyelvű könyvrészletek (2)

6. Bagyinszki, Á., **Elekes, S.**: Komolyság és játék dialektikája a lelki életben.
In: Kövek Isten házához : ünnepi kötet Várnai Jakab OFM 60. születésnapjára. Szerk.: Kék, Emerencia; Szatmári, Györgyi; Tóth, Beáta, Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola, Budapest, 295-308, 2018. ISBN: 9789638835673
7. **Elekes, S.**: Az öntranszcendencia fogalmának interdiszciplináris megközelítése.
In: Logoterápia és egzisztenciaanalízis 2015 [Többlét különkiadvány 7 : 3(17)] / főszerk. Egyed Péter, Logoterápia Alapítvány, Kolozsvár, 19-34, 2015, (ISSN 2067-2268)

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (1)

8. **Elekes, S.**: Az értelmesség-érzés, vallásos hit és szubjektív jóllét összefüggései időskorban, a lelkigondozás kontextusában.
Szociálpedagógia. 2 (3-4), 17-30, 2014. ISSN: 2064-2709.

Idegen nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (2)

9. **Elekes, S.**: The relation of perceived meaning of life, meaning of illness and anxious-depressive symptoms among cancer patients.
Eur. J. Ment. Health. 12 (2), 230-241, 2017. ISSN: 1788-4934.
DOI: <http://dx.doi.org/10.5708/EJMH.12.2017.2.7>
10. Horváth-Szabó, K., Petik, K. S., Herczeg-Kézdy, A., **Elekes, S.**: The Challenges and Opportunities of Pre-Marriage Counselling in Hungary: A Flexible Model.
Eur. J. Ment. Health. 10 (2), 212-221, 2015. ISSN: 1788-4934.
DOI: <http://dx.doi.org/10.5708/EJMH.10.2015.2.7>

Idegen nyelvű tudományos közlemények külföldi folyóiratban (2)

11. **Elekes, S.**: The Relations of Meaningfulness, Religious Faith and Well-being among Elderly People in the context of Pastoral Care.
Studia Aloisiana. 5 (4), 31-42, 2014. ISSN: 1338-0508.
12. **Elekes, S.**: The role of experiencing meaningfulness related to religious faith in physical well-being.
Stud. Univ. Babeş-Bolyai, Theol. cathol. lat. 56 (1), 81-94, 2011. ISSN: 1582-2524.

Egyéb folyóiratközlemények (1)

13. **Elekes, S.**: A hit szerepe: segítség vagy gát a terápiában, tanácsadásban?

Pszichoterápia. 24 (4), 330, 2015. ISSN: 1216-6170.

A DEENK a Jelölt által az iDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudományometriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2023.12.05.

